

ADOLESCENȚA – PERSPECTIVE ASUPRA IDENTITĂȚII, ORIENTĂRII SEXUALE ȘI A FORMELOR DE ABUZ INTRAȚAMILIAL

THE ADOLESCENCE - PERSPECTIVES ON SEXUAL ORIENTATION AND IDENTITY AND THE INTRAFAMILIAL ABUSE

Adriana Maria Nuță

Institutul de Medicină Legală Timișoara

Rezumat

Lucrarea prezintă rezultatele aplicării unui chestionar la adolescenți de 14 și 16 ani, chestionar care și-a propus evaluarea existenței diferitelor forme de abuz intrafamilial, conturarea unui profil psiho-social al familiilor acestor tineri, dar și aspecte legate de identitate sexuală, informații și opinii pe care ei le au la această vârstă.

Chestionarul a fost aplicat la 143 de elevi, grupați în două categorii de vârstă- 14 și 16 ani. Întrebările au vizat în prima parte aspecte legate de atmosfera familială, existența unei forme de abuz în familie, iar în partea a doua au fost urmărite aspecte de identitate sexuală, modul în care au luat contact cu informații referitoare la un abuz sexual precum și atitudinea avută în aceste cazuri, dar și cunoștințele pe care le au tinerii și opiniile lor despre forme deviate ale comportamentului sexual.

Concluziile arată că tinerii percep o atmosferă familială rigidă, deseori conflictuală, cu abuz fizic și psihologic. În ce privește partea a doua a chestionarului s-a observat că mijloacele media au un rol important în informarea tinerilor referitor la experiențe sexuale abuzive, la sexualizare și la comportamente sexuale deviate, că aceste subiecte sunt dificil de abordat la tineri și nu întotdeauna informațiile pe care le dețin sunt corecte.

Cuvinte cheie: adolescență, abuz intrafamilial, identitate sexuală.

Abstract

This article presents the results of a questionnaire application in adolescents, 14 and 16 years old. This questionnaire has been applied to 143 adolescents and tried to evaluate different types of intrafamilial abuse, to make a psycho-social profile of these youngsters' families, but also aspects concerning sexual identity, acknowledgements about sexual assaults and information about deviant sexual behavior.

The first part of the questionnaire refers to the intrafamilial atmosphere and intrafamilial abuses- physical, psychological and sexual. The second part concerns aspects of sexual identity of these adolescents, their information about people who suffered sexual abuse, their attitude in these cases and also their information about different types of deviant sexual behavior.

The conclusions show that the adolescents perceive a rigid and conflictual family, with physical and psychological abuse. The media offers to these children many information about sexuality, about sexual activity, with or without consents, but the information are not every time the really ones.

Keywords: adolescence, intrafamilial abuse, sexual identity

Introducere

Psihosexualizarea. Aspectele psiho-sexuale ocupă un loc central în dezvoltarea copilului atât prin importanța intereselor sexuale în compartimentele social și emoțional,

cât și prin influențarea formării personalității.

În discuția despre dezvoltarea psihosexuală trebuie făcută diferențierea următoarelor noțiuni:

- identitatea de gen (de sex) – conceptul individului asupra propriului sex;

- comportamentul caracteristic sexului – gesturile, comportamentele care fac diferența între cele două sexe și

- opțiunea/orientarea sexuală care poate fi homosexuală sau heterosexuală (1, 2).

Tulburarea de identitate sexuală a copilăriei se caracterizează prin suferința persistentă și intensă la un copil în legătură cu sexul atribuit și dorința de a avea celălalt sex. Nu este numai o lipsă de conformare a copilului la comportamentul caracteristic sexului, dar și o perturbare profundă a sentimentului normal de masculinitate sau feminitate.

La fete se manifestă o aversiune marcată față de vestimentația feminină și insistența de a purta vestimentație tipic masculină, repudierea caracteristicilor anatomice feminine. Fetele cu această tulburare preferă băieții ca parteneri de joc, au un interes deosebit pentru sporturi, pentru jocuri brutale, mai puțin pentru jocul cu păpușile, “de-a casa” (în afara cazului când joacă rolul tatălui sau alt rol masculin). Există cazuri rare în care fetele refuză să urineze în poziție sezând, afirmă că au sau le va crește penis, că nu doresc să le crească sâni sau să aibă menstrre sau susțin că atunci când vor crește mari vor deveni bărbați (3,4).

Băieții cu tulburare de identitate sexuală au preocupări caracteristic feminine, își repudiază trăsăturile anatomice masculine. Au preferințe pentru hainele de fată sau de femeie, sau dacă acestea nu sunt disponibile, improvizează din materialele disponibile, fără a obține excitație sexuală ca în fetișismul transvestic. Participă la jocuri de fete, cu fete, preferă păpușile feminine, rolul feminin în jocul “de-a casa”. Au gesturi și acțiuni care sunt considerate contrare stereotipului cultural de feminitate și, nu de puține ori, sunt ironizați sau respinși de grupul băieților de aceeași vârstă. Băieții cu această tulburare afirmă că atunci când vor crește mari vor deveni femei, nu numai ca rol. Mai rar, ei susțin că organele lor genitale sunt dezgustătoare sau că vor dispărea, sau că ar fi mai bine dacă nu le-ar avea (4,5).

Tulburarea de identitate sexuală a adolescenței și perioadei adulte de tip nontranssexual se caracterizează prin

disconfort persistent sau recurent și sentimentul de inadecvare în legătură cu propriul sex atribuit și travestirea în rolul celuilalt sex, în plan imaginar sau în realitate, la o persoană care este în perioada pubertății sau a depășit-o. Se deosebește de fetișismul transvestic prin faptul că purtarea hainelor sexului opus nu este făcută în scopul obținerii excitației sexuale și este diferită și de transsexualism prin faptul că nu există preocupări pentru îndepărtarea caracteristicilor sexuale proprii și dobândirea caracteristicilor celuilalt sex (3,5).

Tipurile de abuz. În 1999 OMS a dat următoarea definiție a abuzului: “abuzul sau maltratarea copilului constituie toate formele relelor tratamente fizice și/sau emoționale, abuzul sexual, neglijarea sau tratarea neglijentă ori exploatarea comercială sau orice tip de exploatare care au ca rezultat în prezent sau potențial de a vătăma sănătatea copilului, supraviețuirea, dezvoltarea sau demnitatea sa în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau putere” (6).

Abuzul fizic al copilului este definit prin actele comise de un îngrijitor care cauzează rănire fizică sau au un potențial de vătămare corporală.

Abuzul sexual este definit ca acel act în care adultul utilizează copilul pentru gratificare sexuală.

Abuzul sexual și exploatarea sexuală sunt considerate ca fiind o subcategorie a abuzului și neglijării copilului.

Abuzul sexual include:

- angajarea, folosirea, convingerea, inducerea, atragerea sau constrângerea unui copil, sau asistarea unei persoane în orice comportament sexual explicit sau simularea unui astfel de comportament cu scopul de a produce o evocare vizuală a acestui comportament;

- violul, molestarea, prostituția sau alte forme de exploatare sexuală a copilului, incestul (7).

Din perspectivă clinică, în definirea abuzului sexual, principiul de bază este dacă actul a avut sau nu impact asupra copilului. Nu toate experiențele sexuale în care sunt implicați copiii au un astfel de impact. Impactul traumatic este determinat de sensul pe care

copilul îl atribuie actului respectiv, sens ce se poate schimba în timp, pe măsură ce copilul progresează în etapele de dezvoltare.

Se poate întâmpla ca abuzul sexual asupra copilului să nu fie „traumatic” dar copilul să manifeste unele distorsiuni cognitive și convingeri de nesiguranță, de exemplu, „e în regulă să atingi alte persoane pentru că acest lucru te face să te simți bine”.

Abuzul emoțional include eșecul persoanei de îngrijire de a oferi un mediu suportiv potrivit cu nevoile de dezvoltare ale copilului și include acte cu efect advers și impact asupra sănătății emoționale și dezvoltării copilului. Aceste acte includ restricționarea mișcărilor copilului, denigrarea, ridiculizarea, amenințarea și intimidarea, discriminarea, rejețul și alte forme ostile în care e tratat copilul.

Obiectiv

Prin această lucrare s-a urmărit o evaluare calitativă a existenței diferitelor forme de abuz, în special sexual, în familiile unor adolescenți elevi, cu vârste de 14 și 16 ani, elevi, cu rezultate școlare bune și foarte bune, fără nici o legătură evidentă cu servicii psihiatrice sau medico-legale. De asemenea, s-a încercat conturarea unui profil psiho-social al familiilor acestora perceput din perspectiva subiecților, aspecte de identitate sexuală la acești tineri precum și informații sau opinii ale acestora privitoare la unele deviații ale comportamentului sexual ca și parte integrantă a realității în care trăim.

Material și metodă

Lotul luat în studiu este format din 143 de adolescenți elevi, grupați în două categorii de vârstă – 14 ani și 16 ani.

Din cei 143 de tineri, 65 au avut 14 ani (31 de fete, 34 de băieți) și 78 au avut 16 ani (42 de fete și 36 de băieți). Tabelul I.

VÂRSTA	FETE	BĂIEȚI	TOTAL
14 ANI	31	34	65
16 ANI	42	36	78
			143

Tabel I. Componența lotului de studiu după vârstă și sex.

Chestionarul de concepție originală aplicat acestor tineri (tabel II), care și-au păstrat anonimul, este format din două părți. În prima parte acest chestionar este format din 27 de întrebări care vizează 6 aspecte: abuzul psihologic perceput în familie (scor P), atmosfera rigidă percepută în familie (scor R), conflicte și situații tensionate existente în familie (scor C), abuz sexual al cărui victimă a fost subiectul chestionat (scor S), abuzul fizic intrafamiliar (scor F), consumul de alcool al părinților (scor A).

Întrebările au avut patru variante de răspuns-0, 1, 2, 3, 4, fiecare corespunzând unei definiții ce reprezintă frecvența fenomenului urmărit de întrebare: 0 – niciodată, 1 – rar, 2 – uneori, 3 – foarte des, 4 – totdeauna.

În cotarea răspunsurilor, fiecărui număr i-a fost atribuit un procent de la 0 la 100 %. La câteva întrebări s-a făcut cotarea inversă, în funcție de aspectul vizat de întrebarea respectivă.

După obținerea valorilor procentuale s-a obținut o medie pentru fiecare din scorurile care au fost luate în calcul.

A doua parte a chestionarului, formată din 9 întrebări (tabel II), vizează:

- aspecte legate de identitatea sexuală – cu două variante de răspuns (da/nu), transformate în procente și obținându-se ulterior o medie,
- aspecte legate de experiențe sexuale traumatizante, proprii sau ale altor persoane, modul în care au recepționat informațiile și felul în care au reacționat
- cunoștințe și opinii pe care le au tinerii asupra unor forme deviate de comportament sexual.

La ultimele întrebări, cele legate de comportamentele sexuale deviate, răspunsurile au fost evazive, lacunare, de multe ori evitate, ceea ce relevă încă o dată dificultățile de abordare a problematicii, dar a fost totuși posibilă tragerea unor concluzii.

Rezultate și discuții

În ceea ce privește prima parte a chestionarului, s-a încercat realizarea unui profil psiho-social al familiei, așa cum este percepută ea de tinerii luați în studiu.

Tabel II. Chestionar

Prima parte

1	Parintii tai se distreaza pe socoteala ta?	0	1	2	3	4
2	Parintii tai își spun cuvinte grele unul altuia?	0	1	2	3	4
3	Trebuie sa urmezi un regim strict de viata la tine in familie?	0	1	2	3	4
4	Cand esti pedepsit, intelegi care este motivul?	0	1	2	3	4
5	Cand nu indeplinesci regulile casei, esti pedepsit?	0	1	2	3	4
6	Parintii tai te insulta și iti dau porecle?	0	1	2	3	4
7	S-a intamplat ca cineva sa te atingă pe partile intime fara voia ta?	0	1	2	3	4
8	Ai fost sau esti pedepsit in modalitati neobisnuite? (legat sau inchis undeva)	0	1	2	3	4
9	Ai avut pana acum vreo experienta sexuala despre care ti-e rusine sa vorbesti?	0	1	2	3	4
10	Ai fost batut vreodata astfel incat sa ai nevoie de ingrijire?	0	1	2	3	4
11	Ai fost sau esti pedepsit adesea prin bataie?	0	1	2	3	4
12	Cand erai pedepsit ca și copil mic, simteai pedeapsa ca fiind meritata?	0	1	2	3	4
13	Cat de des se suparau cu adevarat parintii tai pe tine?	0	1	2	3	4
14	Ca și copil mic ai simtit ca la voi in familie violenta poate izbucni oricand?	0	1	2	3	4
15	Poti sa aduci alti copii sau tineri la tine in casa?	0	1	2	3	4
16	Acasa te simti in siguranta?	0	1	2	3	4
17	Cand esti pedepsit, simti ca pedeapsa este in acord cu gravitatea faptei?	0	1	2	3	4
18	Parintii te critica mult?	0	1	2	3	4
19	Ti s-a intamplat sau ti se intampla ca drept pedeapsa sa nu primesti de mancare?	0	1	2	3	4
20	Striga parintii la tine?	0	1	2	3	4
21	Ai fost vreodata supus unor actiuni care ti se pareau indecente cand vreunul din parintii tai erau sub influenta alcoolului?	0	1	2	3	4
22	Simti nevoia sa ai pe cineva caruia sa-l impartasesi necazurile tale?	0	1	2	3	4
23	Cat de des ai fost lasat singur acasa?	0	1	2	3	4
24	Te-au invinovatit parintii tai pentru lucruri pe care nu le-ai facut?	0	1	2	3	4
25	Cat de des se intampla ca vreunul sau ambii părinți sa bea?	0	1	2	3	4
26	Te-au batut vreodata parintii cand nu te asteptai?	0	1	2	3	4
27	Consideri ca ai avut o copilarie dificila?	0	1	2	3	4

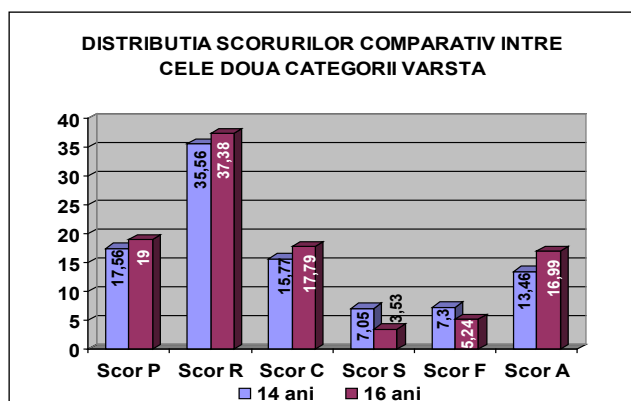
Partea a doua

28	Te-ai imbracat vreodata in hainele sexului opus ca sa te simti bine? • da • nu
29	Te-au imbracat parintii in astfel de haine cand erai mic? • da • nu
30	Ti-ai dorit vreodata sa fi avut alt sex? • da • nu
31	Cunosti cazuri de copii care au fost abuzati sexual? • da • nu
32	De unde ai aflat despre astfel de cazuri? • sunt cunoștiințe/prieteni • de la TV • din ziare/reviste • ți s-a întâmplat ție • altele (detaliază).....
33	Daca o cunostinta/prieten a fost victima unui abuz sexual, ce atitudine ai avut? • nu ai spus nimănui • ai povestit părinților • ai povestit prietenilor • ai povestit autorităților (profesori, alte instituții) • altele (detaliază).....
34	Ce părere ai despre homosexualitate/lesbianism? ....
35	Dar despre prostituție? .....
36	Dar despre perversiunile sexuale? Enumeră câteva dintre acestea. ....

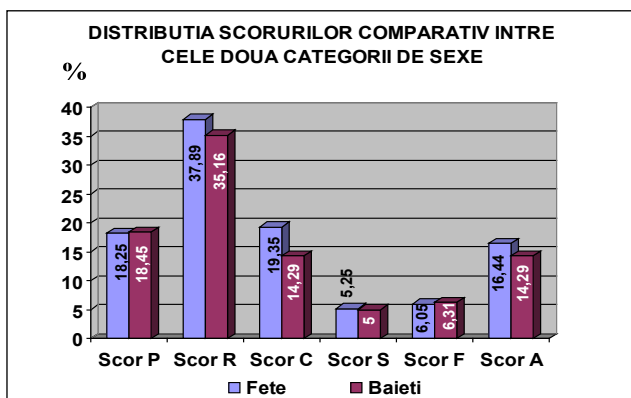
Respectiv prin procentele obținute la scorurile menționate s-au urmărit anumite aspecte:

- scorul P – percepția existenței în familie a abuzului psihologic
- scorul R – atmosferă rigidă percepută în familie
- scorul C – stările conflictuale, tensionate din familie
- scorul S – abuzul sexual în familie
- scorul F – abuzul fizic în familie
- scorul A – consum de alcool din partea părinților.

Comparând rezultatele obținute la aceste scoruri în cadrul categoriilor de vârstă de 14, respectiv 16 ani, dar și după sex (fete – băieți) s-au constatat următoarele (graficele 1, 2):

Grafic 1. Scorurile obținute la cele două categorii de vârstă: scor P=abuz psihologic, scor R=atmosferă rigidă, scor C=atmosferă conflictuală, scor S=abuz sexual, Scor F=abuz fizic, scor A=consum de alcool.

Grafic 2. Scorurile obținute la cele două categorii de sex: scor P=abuz psihologic, scor R=atmosferă rigidă, scor C=atmosferă conflictuală, scor S=abuz sexual, Scor F=abuz fizic, scor A=consum de alcool.

- valorile crescute ale scorului R față de celelalte scoruri arată perceperea unei atmosfere rigide, cu reguli impuse în familie, atât pentru categoriile de vârstă, cât și pentru cele de sex, fără să existe însă diferențe semnificative între tinerii de 14 ani față de cei de 16 ani și între fete și băieți

- valori reduse la aproximativ jumătate s-au obținut la scorurile P, C și A pentru ambele categorii, de asemenea cu diferențe nesemnificative între grupele de vârstă și cele de sex, relevând că adolescenții chestionați se percep ca fiind abuzați emoțional într-o familie tensionată, conflictuală, în care consumul de alcool este frecvent

- valori mult scăzute ale scorurilor S și F arată că abuzul sexual și cel fizic (pedepse corporale) nu reprezintă fenomene frecvente în familiile tinerilor chestionați

- în cadrul categoriilor de vârstă, adolescenții de 14 ani se percep mai puțin abuzați emoțional, trăind în familii cu atmosferă mai puțin rigidă, mai puțin conflictuală și cu consum de alcool mai redus decât adolescenții de 16 ani

- în schimb în familiile celor de 14 ani s-au găsit valori mai mari la scorurile S și F, arătând că abuzul sexual și cel fizic intrafamiliale sunt mai frecvente decât la cei de 16 ani, scorul S la cei de 14 ani fiind chiar dublu decât la cei de 16 ani

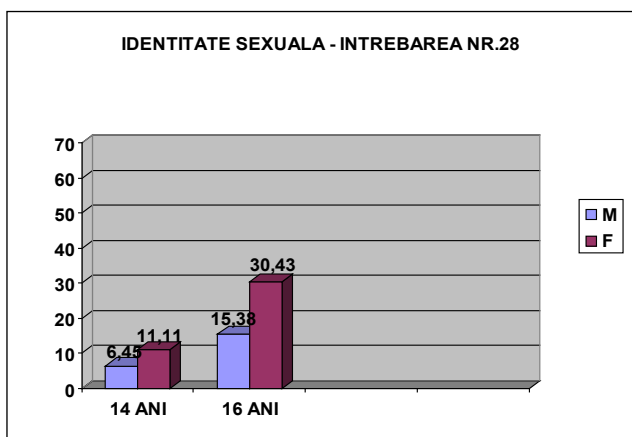
- valorile ușor mai mari ale scorurilor R, C și A obținute de fete față de băieți arată că ele au perceput o atmosferă familială mai rigidă, mai conflictuală și cu un consum mai mare de alcool decât băieții

- atât fetele cât și băieții au obținut valori aproximativ egale la scorurile P, S și F, deci au avut o percepție asemănătoare asupra fenomenelor intrafamiliale de abuz emoțional, sexual și fizic.

Pentru întrebările din partea a doua a chestionarului s-a putut face o analiză cantitativă a răspunsurilor numai la întrebările 28, 29 și 30, întrebări relevante pentru aspectele legate de identitatea sexuală, cunoscut fiind faptul că premergător apariției tulburărilor de identitate sexuală există un sentiment de inadecvare în realizarea expectanțelor familiale asociate

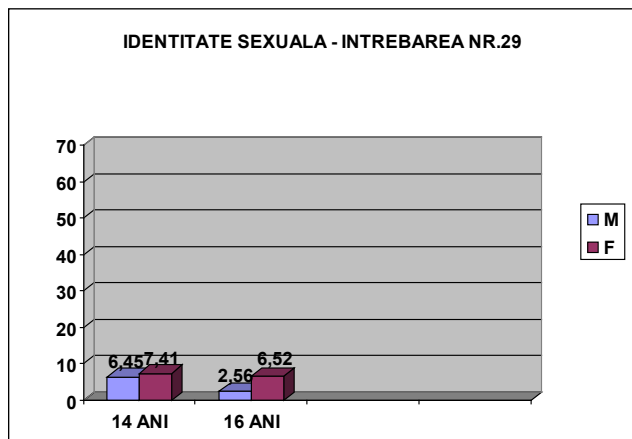
cu rolul sexului propriu, disconfort în ceea ce privește comportamentul sexului propriu ducând la modificări ale individului către comportamentul sexului opus.

□ Întrebarea nr.28 - băieții au manifestat tendințe de două ori mai reduse de se îmbrăca în hainele sexului opus comparativ cu fetele. În ceea ce privește categoria de vârstă, la 14 ani această tendință a fost mai redusă decât la 16 ani (grafic 3).

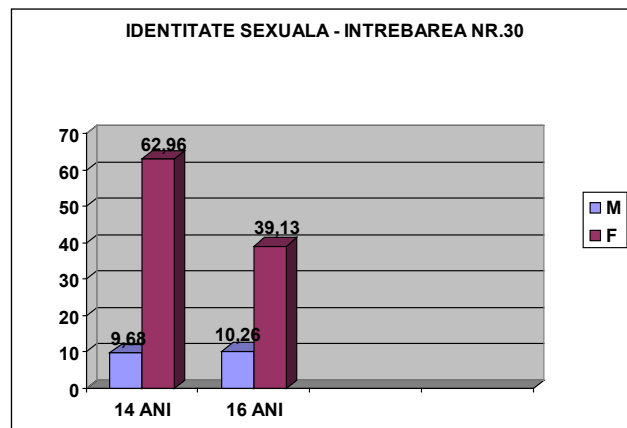
Grafic 3. Valorile medii obținute la întrebarea "Te-ai imbracat vreodata in hainele sexului opus ca sa te simti bine?" pe grupe de vârstă și sex.

□ Întrebarea nr. 29- referitor la tendința părinților de a își îmbrăca proprii copii în hainele sexului opus, la categoria de vârstă 14 ani diferența între cele două sexe a fost nesemnificativă, dar de două ori mai mare la fete decât la băieți la grupa de 16 ani (grafic 4).

Grafic 4. Valorile medii obținute la întrebarea "Te-au imbracat parintii in astfel de haine cand erai mic?" pe grupe de vârstă și sex.

□ Întrebarea nr.30- s-a evidențiat o dorință mult mai mare a fetelor de a fi avut sexul opus comparativ cu băieții; la 14 ani această tendință a fost de aproximativ 6 ori mai mare ca la băieți, iar la 16 ani de aproximativ 4 ori (grafic 5).

Grafic 5. Valorile medii obținute la întrebarea "Ti-ai dorit vreodata sa fi avut alt sex?" pe grupe de vârstă și sex.

La următoarele întrebări (32 – 36) din partea a doua a chestionarului nu s-a putut face o cuantificare a răspunsurilor, acestea fiind evazive sau lacunare, dar se pot trage câteva concluzii:

□ Tinerii chestionați au aflat despre cazuri de copii abuzați sexual, mai ales din mass-media (TV, ziare, reviste etc.), puțini având informații despre situații de acest fel ale cunoștințelor/prietenilor;

□ Atitudinea adolescenților în cazurile în care au avut cunoștințe/prieteni victime ale unui abuz sexual a fost defensivă, neimplicându-se și preferând discuții cu persoane apropiate, dar din afara familiei sau instituțiilor;

□ În ce privește opiniile legate de orientări sexuale deviate, unii dintre tineri tolerează aceste orientări, atât timp cât nu sunt implicați ei sau persoane apropiate lor, o altă parte nu acceptă homosexualitatea sau lesbianismul, unii dintre băieți sunt de acord cu lesbianismul sub formă de fantezii sexuale care sunt exacerbate la această vârstă;

□ Prostituația este văzută de cei mai mulți tineri ca o meserie, de cele mai multe ori impusă de condițiile economico-financiare precare, puțini nefiind de acord cu aceasta

sau considerând-o riscantă sau degradantă;

□ La această vârstă puțini tineri au cunoștințe adecvate despre perversiunile sexuale, informațiile pe care le dețin provenind mai mult din mijloacele media, astfel că au o perspectivă deformată asupra acestui subiect.

Concluzii

În urma interpretării rezultatelor, se pot trage câteva concluzii:

□ Din discuțiile purtate cu adolescenții în general s-a constatat că aspectele de sexualizare, actele sexuale mai mult sau mai puțin consensuale, sunt un subiect delicat, dificil de comunicat unor persoane străine, tinerii se inhibă, preferă discuții la modul general, idealistic. În continuare aceste subiecte sunt considerate ca fiind interzise, prea puțini părinți acceptând discuții libere cu copiii;

□ Adolescenții percep o atmosferă familială rigidă, conflictuală, abuzuri fizice și emoționale din partea părinților;

□ Modul de percepție la adolescenți a acestor fenomene este asemănător la cele două categorii de vârstă, diferențele ținând doar de etapele de dezvoltare individuală, de anturajul tinerilor;

□ Asemănarea dintre vestimentația fetelor și băieților nu semnifică neapărat o tulburare de identitate sexuală, fiind de multe ori rezultatul comodității;

□ La vârsta pubertății fetele au tendința de a se identifica cu sexul opus, temându-se de ceea ce le dezvăluie perspectiva sexualizării;

□ În continuare mijloacele media au o influență majoră în informarea tinerilor cu privire la aceste subiecte, informare nu întotdeauna conformă cu realitatea.

Bibliografie

1. MacCoby E., Jacklin C.N. – Psychological Sex Differences, in *Developmental Psychiatry* (Ed. M. Rutter), American Psychiatric Press, 1987.

2. Rutter M. – Psychosexual Development, in *Developmental Psychiatry* (Ed. M. Rutter),

American Psychiatric Press, 1987.

3. Asociația Psihiatrilor Liberi din România – Tulburările de identitate sexuală, Tulburările sexuale, în *DSM III-R, Manual pentru Diagnosticul și Statistica Tulburărilor Mentale*, 1993.

4. Gelder M., Gath D., Mayou R. – *Oxford Textbook of Psychiatry*, second Edition, Oxford Medical Publications, 1989.

5. Berk L. A. – The Development of Sex Differences and Sex Roles, in *Child Development* (ed. Allyn & Bacon), Bacon Press, 1989.

6. Bross, D.C et al. – *World perspectives on child abuse: the fourth international resource book*. Denver, C.O., Kempe Children' Center, University of Colorado School of Medicine, 2000.

7. Green R. – Atypical Psychosexual Development, in *Child and Adolescent Psychiatry, Modern Approaches* (Eds. M. Rutter, E. Taylor, L. Hersov), Blackwell Scientific Publications, 1994.